ప్రతులు ౫౦౦.
సర్వస్వామ్యసంకలితము.
వెల ౧-౦-౦.

PRINTED AT THE
ANDHRA GRANDHALAYA PRESS, BEZWADA.
1939

ప్రాప్తిస్థానము:
శిరోమణి, సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి.
44 జీరా,
గోకులము, సికింద్రాబాద్.

ద్వంద్వయుద్ధము

శి రో మ ణి

సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రి

1939

భూమిక

కల్హణుఁడు రాజతరంగిణిని (కాశ్మీర రాజవంశచరిత్రము) వలె ఫిర్దౌసీ అను పారసీక కవి 'షాహ్‌నామా' (పారసీక రాజవంశచరిత్రము) అను సద్గ్రంథమును విరచించెను. దానినుండి Mathew Arnold అను నాంగ్లకవి మహావీరులైన సొహ్రాబు రుస్తుము లను పితాపుత్రుల ద్వంద్వయుద్ధమును దీసి ప్రత్యేక మొక కావ్యముగా వ్రాసెను. ఇది కట్టుకతగాక చరిత్ర ప్రసిద్ధవిషయము.

చరిత్రమును గావ్యముగా రచించునపు డందలి యంశములు (Facts) రసానుకూలముగాఁ బ్రధానకథకు విరోధము రానివిధమున మార్పవలయును. మార్పకున్నచో నది కావ్యమేకాదు. చరిత్రమే యగును. చరిత్రములలోఁ బెక్కంశములు గార్యకారణ భావశూన్యములై యుండును. కావ్యమునం దా యంశములను గార్యకారణ భావాశ్రయములనుగా మార్పవలయును చరిత్రమునకును గావ్యమునకును గల భేదము Aristotle అను గ్రీకు విమర్శకుఁ డిట్లు నిర్వచించెను.

"Poetry has a rigorous connection of events (i.e.), cause and event linked together in the probable consequence. Whereas the historical events are a record of actual facts arranged in order of time but without causual connection."

"History deals with facts, Poetry transforms facts to truths."

మరియుఁ గావ్య ముదాత్తము, రస మయముగా నుండవలయును గాన రసప్రతిబంధకము లగు చరిత్రాంశములను మార్పవలయును.

ఆ దృష్టితోడనే నేను Mathew Arnold కవి వ్రాసిన సొహ్రాబు రుస్తుముల యితివృత్తమునం దలఁతిమార్పులను గావించితిని. ఆర్నాల్డుకవియు 'షాహ్‌నామా' గ్రంథమందలి కథను గొలఁదిఁగా మార్చినాఁడు. ముఖ్యముగా షాహ్‌నామాకారుఁడు రుస్తుమును మహావీరునిఁగా బ్రదర్శింపఁగా ఆర్నాల్డు సొహ్రాబునే మహావీరునిఁగా జేసెను. మాతృకలోని మూనాళ్ల యుద్ధము నేకదిన యుద్ధముగా మార్చెను. ఇట్టిమార్పులు ప్రధానకథకు బాధకములు గాక రస సాధకములుగానే పరిగణింపఁబడును.

ఆర్నాల్డు మహాకవి యనియు, విమర్శకుఁడనియుఁ బెద్ద ప్రసిద్ధిని వహించెను. 'ఉపమా కాళిదాసస్య' అని సంస్కృతవాఙ్మయమున నుపమాలంకారమును గాళిదాసువలెనే పాశ్చాత్య వాఙ్మయమున నుపమాలంకారమును హోమరు, ఆర్నాల్డు కవులు గుత్తకుఁ గొనిరి. కానీ యీ

యుపమాలంకారములు సంస్కృతాలంకారికుల కాదరణీయములు గావు. సంస్కృతాలంకారికు లుపమకు సాధారణధర్మ బింబప్రతిబింబ భావాదు లుండవలయు నందురు. చూడుఁడు.

శ్లో. 'నృపం త మావర్తమనోజ్ఞనాభిః సా వ్యత్యగా దన్యవధూర్భవిత్రీ
మహీధరం మార్గవశా దుపేతం స్రోతోవహా సాగరగామినీవ."

ఇది రఘువంశములోని యిందుమతీ స్వయంవర ఘట్టమునంద లిది. "సాగరమునకు బోవుచు నది మార్గమున కడ్డముగ నున్న పర్వత మునకుఁ దొలఁగిపోవున ట్లజుని వరింపఁబోవుచు నిందుమతి మార్గమున నున్న యా రాజునకుఁ దొలఁగిపోయెను"అని యర్థము. ఇందుప మానోపమేయములు బింబ ప్రతిబింబభావమును బొందియున్నవి. బింబము కన్నఁ బ్రతిబింబమునకు హెచ్చుతచ్చు లుండవుగదా! కావున నుపమాలంకారమునందును నట్లే యుండవలయును. కానీ పాశ్చాత్యు లీ నియమమును బాటింపరు. చూడుఁడు.

But as a troops of Pedlars, from Cabool,
Cross under-neath the Indian Caucasus,
That vast sky-neighbouring mountain of milk-snow
Winding so high, that, as they mount, they pass,
Long flocks of travelling birds dead on the snow
Chok'd by the air, and scarce can they themselves
Slake their parch'd throats with sugar'd mulberries.
In single file they move and stop their breath,
For fear they should dislodge the overhanging snows.
So the Pale Persians held their breath with fear.

(Sohrob and Rustum).

ఇందుఁ దుదిపాదమునకుఁ దొమ్మిది పంక్తులుగల పై వాక్యమంత యు నుపమానము. గ్రంథవిస్తరభీతిచే దీని యనువాదమును వదలితిని. ఇట్టియలంకారములు రసానుగుణములు గామి ననువదింపక వదలి వైచితిని. మరియు భాషాంతరీకరణమునఁ బరభాషా సంప్రదాయములను వదలి స్వభాషా జాతీయలోకోక్త్యాదులను వాడుకొనవలయును. కావున నొక కథ దక్క నన్యమేమియు ననువదింప సాధ్యముగామి సోహ్రబు అండ్ రుస్తుము అను కథను మాత్ర మలఁతిమార్పులతో ననుసరించి ద్వంద్వ యుద్ధ మను పేర విరచించితిని. సహృదయులు నాప్రయత్నము సఫల మయ్యెనో విఫలమయ్యెనో సెలవిత్తురని నమ్ముచున్నాను.

గోకులము, సికింద్రాబాద్. గ్రంథకర్త.

ద్వంద్వ యుద్ధము

౧

గీ. ఇరుల తెర నొత్తగింప రాతిరివెలంది
ప్రాగ్దిశాంగనమున నుషారమణి నిలిచి
ప్రకృతిగానంబునకుఁ బారవశ్యమొంది
లాస్యమొనరించుచుండె విలాసముగను. ౧

ఆ. వె. కాంచుచుండ మూఁడమంచు నల్దిక్కులఁ
బఱచెబిట్టు; మిట్ట పల్లములును
గట్టు గుట్ట లెల్ల చెట్టు చేమలుఁ జేలుఁ
గానఁబడియె వ్యక్త గతినిఁ బాసి. ౨

గీ. 'శోకసా'నదినీటియట్టడుగునందుఁ
బ్రభవముంగాంచి శైశిర వాతవితతి
సాఁగి యాపాదమస్తంబు జంతుకోటిఁ
గఱచు చుండెఁ గడుంగడుఁ గరుణమాలి. ౩

గీ. తన్నదీతీర శిబిరసంతానమందుఁ
దద్ద నిద్రించు చుండెఁ దార్తారదళము
సందు గొందులఁ జొరఁబడి చలి స్పృశింపఁ
గప్పుకొని కంబళులు నిజాంగములు ముడిచి. ౪

క. ఘనహిమముఁ జీల్చుకొనుచుం
జని తచ్ఛిబిరంపు మూలసందులఁబడి చొ
చ్చిన సన్నవెలుఁగు కనులకుఁ
గనఁబడ సోహ్రాబు లేచి కడు వేగమునన్. ౫

గీ. నఖశిఖాంతంబు యోద్ధృచిహ్నంబులయిన
దుస్తులందాల్చి, కత్తిని దోఁపి మొలను,
తొడిగియుం బాదములకుఁ బాదుకలతండు,
వీడి శిబిరంబు బయటికి వెడలుచుండె. ౬

ఉ. ఆ పొగమంచుఁ జొచ్చుకొని, యా చలిగాలి నెదుర్చి, చాత్మసే
నా పరివారవస్త్ర భవనంబుల దాఁటుచుఁబోయి "జౌకసా"
ద్వీపవతీ తటీవసుమతీధరమందలి పాడుకోటలో
స్థాపిత మైన యొక్క పటశాలను డాసె నతండు పెల్చనన్. ౭

గీ. డాసి తద్ద్వారమును నిరాటంకగతిని
నొత్తగించి కవాటంబు, నుర్వియందుఁ
బఱవఁబడియున్న మెత్తలం బాదమిడుచు
నతఁడు నిశ్శబ్దముగ లోని కరుగుదెంచె. ౮

మ. శయనింపంగ నిజాయుధంబులు స్వపార్శ్వంబందు, శీతార్తతన్
మెయినాచ్ఛన్న మొనర్చి దుప్పటమునన్, మేల్కాంచియున్ మంచమం
దు యథాపూర్వము నిశ్చలంబుగఁ బ్రసుప్తుండట్లు కాన్పించుచు
న్న యనీకిన్యధినాథుఁగాంచి యతఁడంతన్ నిల్చెఁ దత్సన్నిధిన్. ౯

గీ. వృద్ధసింహంబుఁ బోని యా వీరవర్యుఁ
డచటియలికిడి నాలించి యవలఁ ద్రోచి
మొగముముసుఁగును, గూర్చుండ నగము మేన
నాతఁ డాచారవందనం బాచరించె. ౧౦

క. ప్రతివందనమిడి సేనా
పతి కనుచీఁకటిగ నుంట వానిని స్వపుర
స్థితు గుర్తింపక యెవఁడో
యతఁ? డేటికివచ్చెనో? రయంబున నడిగెన్. ౧౧

౨

అంతటసాఁగి రెండడుగు లాతని డగ్గఱి సోహరా బనున్
వింత నెనేను? నీవెఱుఁగవే ననుఁ? గత్తినిఁ గర్జమందు నీ
మంతనముల్ గ్రహించుచుఁ గుమారునిరీతి మెలంగుమంచు భూ
కాంతుఁడు నాకుఁదెల్పెమునుఁ గావునఁ గర్జముగల్గివచ్చితిన్. ౧౨

గీ. హృదయ మూఱటఁ గాంచక నిదురరాక
మంచమునయందుఁ బొరలాడుకొంచు రేయిఁ
బలుమఱులులేచి ప్రాగ్దిక్కువంకఁ గనుచు
వేగుఁబోకకుఁ గడిఁదిఁ దపించుచుంటి. ౧౩

గీ. పొడవఁగాలేద యింకఁ దూర్పునను బ్రొద్దు
నాదు నిద్దురఁ దారు గొన్నారొ? యేమొ?
సైన్యములు మేలుకొన; వాకస్రవంతి
మంచున మునింగియుండి కాన్పించకుండె. ౧౪

గీ. కత్తిపట్టిన యా తొలిగడియతొట్టి
రక్తమును ధారవోసి తార్తారవిభువుఁ
గొలుచుచుంటి నెఱుంగవే? కోటిమంది
పెట్టుగానుంటి వయసునం బిన్ననయ్యు. ౧౫

క. కారాకూరపుపెదలం
గారాకులుమేయు చడవిఁ గస్తింబడు చు
న్నారలు పగఱెందఱొ! నా
వీరవిహారముల నెఱుఁగవే? నీవెల్లన్. ౧౬

ఆ. వె. తలఁతుఁగాదె! నాఁటఁదార్తారులపతాకఁ
బారసీకరాజవరునికోట
నవని నాల్గుచెఱగులందుఁ దార్తారుల
విజయచిహ్నములను వెలయఁజేయ. ౧౭

ద్వంద్వ యుద్ధము

క. సరవిం దుపాకికడుపుని
ఫిరంగిగతి రుస్తుమునకు బిడ్డఁడనై యు
ద్ధరఁ బుట్టినాఁడ వని ప
ల్వురు పెద్దలు వీపుఁదట్టి పొగడుదురు నను౯. ౧౮

క. నన్నెఱుఁగని నాతండిరి
కన్నాకగు నాదు వీరగాథల విని ద
ర్పోన్నతి నెదుర్పరాఁగా
నన్నాతని కెఱుకపఱప నామదిఁ దలఁతు౯. ౧౯

క. జ్ఞానమువచ్చినదాదిగ
మా నాయన జాడఁ దెలియ మహనీయాశం
బూనితి వీరవ్రతమును
మానుగఁ గననైతి వీరమార్తాండు నెట౯. ౨౦

క. జగదేకవీరపుంగవుఁ
డగు రుస్తుము నాదు జనకుఁ డన నలరెదు నా
పగిదిని గండరగండఁడ
నగు నేఁ దన సుతుఁడనన్న నతఁడెంతలరు౯ ? ౨౧

క. నాపితృదేవునిఁ జూపక
పాపపుదైవంబు దుఃఖపఱచెడు; నాకీ
శాపాంతమున్నదో? లే
దో? పరమేశ్వరునికరుణయున్నదో? లేదో? ౨౨

గీ. ఆర్య! నాయాస లడియాస లగుట నకట!
యొగిని మామకయత్నంబు లూషరోప్త
బీజతతియాట నేఁడొక్కవిధముదోఁచె
నాదు నెడఁదకు మా పితృపాదుఁ గాంచ. ౨౩

క. నను ద్వంద్వయుద్ధమున డీ
కొనఁగల మొనగాఁడు లేఁ డొకండును మరి మం
దున కైనఁ బారసీకుల
యనీకినీ యుద్ధమల్లురందుఁ దలంపన్. ౨౪

క. కానను సంకులరణమున
కూనింపక మొనల ద్వంద్వయుద్ధంబున కా
హ్వానింతు నాయిరానులె
మానాయనఁ దెత్త్రి వెదకి మార్కొన నన్నన్. ౨౫

క. ప్రత్యేక బాహువీర్యము
స్తుత్యముగాదనుచు రోసి శూరులు తుములం
బత్యంతంబు "యశో వా
మృత్యుర్వా" యనుచు మెత్తు రెక్కటిపోరుల్. ౨౬

క. అని భాషింపఁ జమూపతి
ఘనుఁడగు సొహ్రాబు వీరకంకణహస్తం
బును బట్టి సెజ్జ నుపవి
ష్టునిఁ జేసియుఁ బలికె నివురుచున్ వానిమెయిన్. ౨౭

3

ఆ. వె. చిన్ననాఁటగోలె నిన్నాదరించు తా
త్తారయోధకోటిఁ జేరి నీవు
తుముల సమరమందు మముఁగూడి మేల్గీర్తి
గొనక యేల ద్వంద్వరణముఁ గోర? ౨౮

క. నినునెఱుఁగని నీతండ్రిని
గనుఁగొనఁగా నీకుఁ గోర్కె గలదేనిఁ గనుం
గొను మక్షతగాత్రుఁడవై
రణక్షతాంగుండ వగుచుఁ బ్రాపింపకుమీ! ౨౯

ద్వంద్వ యుద్ధము

ఉ. నా పినవాఁట రుస్తుము రణంబుల హస్తమ యాయుధంబుగాఁ
బై పడి కాలరుద్రుఁడన వైరులఁ దున్ముచు రంగమెల్లఁ దా
నై, పులకింపఁ జూపఱు, జయధ్వనిమించఁ జెనంగు విక్రమా
టోపము మాఱుఁమ్రోగెడిఁ గడుంగడు దిక్కులఁ బిక్కటిల్లుచున్.

ఆ. వె. అతఁడు లేని పోరు; లతని కోడనివీరు;
లతని పేరు వినని యట్టివార;
లతని వీరపూజ లాచరింపనివార
లుండరైరి కోటి కొకరు నాఁడు. 3౧

శా. ఆవీరోత్తముఁ డిత్తఱిన్ సమరసన్న్యాసంబుఁ గావించెనో?
దేవానాంప్రియుఁడై కృతఘ్నుఁడగు ధాత్రీనాథు పైఁ గొన్నక్రో
ధావేశంబున; వార్ధకంబున సుజీర్ణాంగుండుగానాట నెం
దే విశ్రాంతివహించెనో? కొలువఁ డయ్యెం బారసీక ప్రభున్. 3౨

ఆ. వె. ద్వంద్వ యుద్ధమందుఁ బ్రతిఘటింపఁగ నిన్ను
వచ్చుఁ బారసీక భటవతంసుఁ;
డరుగుదెంచునెట్టు లా వీరరుస్తుము?
వితయసుమ్ము! నీవు జతనమెల్ల. 33

ఉ. మానుము ద్వంద్వయుద్ధముఁ బ్రమాదము గల్గఁగవచ్చునీకు; స
మ్మానముతోడ నిన్ విడుతు; మాన్యుని రుస్తుము నీదు తండ్రినిం
గానఁగఁ బొమ్ము! క్రుమ్మఱుచఖండపుఁబూన్కిని ఖండఖండముల్
నూనము మమ్ముఁ బాసిన నినుం గుశలిన్ విని సంతసించెదన్. 3౪

క. తలయూపఁడు సొహ్రాబీ
పలుకులు విని; సాధ్యపడునె బంధింపంగా
బలితంపుఁ గొదమసింగము?
నిల రుస్తుముపుత్రునోపు నెవ్వండణఁపన్? 3౫

ఆ. వె. కనుక నతఁడు గోరుకొనిన చందంబున
ద్వంద్వ యుద్ధమునకు బాసనేసి
వానిచేయి వదలి పంపింప సాహేబు
మోమునందుఁ జందమామ వెలిఁగె. ౩౬

౪

ఉ. ఆ దళవాయి కంబళము నావలఁద్రోసి, ధరించి యున్నియం
గీఁ దనమేనిపైఁ దొడి యొగిం జరణద్వయమందుఁ బాదుకల్,
బొఁదల నున్నిటోపియును, హస్తమునంగొని వేత్రదండమున్,
వీదికివచ్చెఁ గింకరుఁడు వెన్కొన వీడి పటీకుటీరమున్. ౩౭

చ. రవి యుదయించె నప్పటికిఁ బ్రాగ్దిశ; నా పొగమంచుదుప్పటం
బవలకుఁద్రోసి మేలుకనె "నౌకస" పూరము; బాలభాను. భా
నువులును గ్రీడలాడుచు వినోదముగా విహరించుచున్న వా
యవనిరుహాళిఁ బ్రాఁకుచు రయంబునఁ బాఱుచు సైకతంబులన్.

క. ధరియించి కవచముఖపరి
కరములఁ దార్తారసైనికశ్రేణులు ప
ల్వరుసలు దీఱిచి, వెనుకొని
సరదారుల, నడచినారు సమరస్థలికిన్. ౩౯

క. పులియంబెట్టిన గుజ్జం
బుల పాలం ద్రావి వార్వములపైఁ, గొని యీ
టెలు, నలగొఱెతోల్ కుల్లా
యలతో నిలిచిరటఁ గొంద ఱాజానుకరుల్. ౪౦

క. లొట్టిపిటపాలం గ్రోలెడు
భటతతి, తలఁగఱచియుండు వలువకుళాయల్
చిటిగడ్డంబులు గలిగిన
భటపంక్తులు నిలిచె వారువపు మొనవెనుకన్. ౪౧

ద్వంద్వ యుద్ధము

చ. వరుసగ నుత్తరధ్రువపుఁ బ్రాంతమునం దిరుగాడు మేటి పో
టరులు, ధరాధరంబుల నెడారులఁ ద్రిమ్మరునట్టి దుర్దముల్
పరువడిఁ దట్టు గుఱ్ఱములస్వారి నొనర్చెడి దండిమానిసుల్
చరచర వచ్చి నిల్చిరల సంగరరంగమునందుఁ బిమ్మటన్. ౪౨

క. ఈరీతిఁ దీరి యుద్ధ
ప్రారంభము ముందు, వ్రీల బ్రహ్మాండము తా
ర్తారచమూవారము సిం
హారవములఁ జేయ దొడఁగె నత్యుద్వృత్తిన్. ౪౩

చ. కవచశిరస్త్రముల్ తొడిగి, కత్తికటారులు బాకు లీటియల్
దివి భువిఁ దల్తళల్ కురియఁ, దేజము మూర్తివహింప, వ్రేఁగుగా
నవసికిఁ బారసీకవిభు నశ్వపదాతి చమూసమూహముల్
బవరపునేలపై కుఱికి వచ్చి నిలంబడె నొక్క దిక్కునన్. ౪౪

క. పరసేనపైకిఁ దలపడఁ
ద్వరపడు తమపౌఁజుడాసి దళపతి యెదుటన్
గిఱ్ఱిగీచి నిలిచి ముందున
కఱియడుగును జరుగవలవ దని యాఁకట్టెన్. ౪౫

గీ. వానిఁగని యాయిరానుసేనాని నిలిచి
తనదుసేనాముఖాన వేత్రంబునెత్తి
క్రేళ్ళువాఱంగఁగడఁగు స్వకీయసైన్య
కంధి నాఁచెను జెలియలికట్టవోలె. ౪౬

క. ఆ తార్తారచమూపతి
యాతఱి నిశ్శబ్దవృత్తి నటఁగల పృతనా
వ్రాతద్వయంబు నడిమికి
నేతెంచి వచించెనిట్టు లెల్లరు వినఁగన్. ౪౭

ఆ. వె. పారసీకసేనలార! ఓ తార్తారు
లార! వినుఁడ! ఆఁపుఁడా! రణంబు
శూరవర్యులైన పారసీకుఁడును సా
హ్రాబు ద్వంద్వయుద్ధ మాడవలయు. ౪౮

ఆ. వె. మలయమారుతంబువలెఁ గొల్పెఁ దార్తార
జనుల కతని పలుకు సమ్మదంబుఁ
జండమారుతంబు సరవి దుఃఖముఁగొల్పెఁ
బారసీకతతికి వాడ్చి మొగము. ౪౯

౫

ఉ. అంతట నా యిరానుపృతనాధిపు లందఱు గూడి యొక్క యే
కాంతతలంబునందు నిది 'యౌనని కాద'ని కొంతసేపు రా
ద్ధాంతములాడుచుం దమ ప్రధానచమూపతి జూసి యిట్లు సి
ద్ధాంతముఁ దేల్చి తుట్టతుది కాడిరి యోడక యేకకంఠులై. ౫౦

క. మన పారసీక వీరా
గ్రణు లా సాహ్రాబుతోడఁ బ్రతిఘటియింపం
గనుజాలరు ముమ్మాటికి
వినుమిది నిశ్చప్రచంబు పృతనాధీశా! ౫౧

ఆ. వె. వాఁడు లేఁడికాళ్లవాఁడు; బల్‌సింగంపు
టెడఁదవాఁడు; దొడ్డకడిమి వాఁడు;
కండ దేఱినట్టి గట్టిరెట్టలవాఁడు;
చిన్నయయ్యుఁ జేవ మిన్నవాఁడు. ౫౨

క. తలఁచుచుఁ జిచ్చఱ పిడుగని
పలువురు పోటరులు ముంనువడకయ తమక
త్తులఁ గాన్కలిచ్చి యతనికి
నలఁగుచు నెయ్యంబుసూపి యరుగుదురు సుమీ! ౫౩

ఆ. వె. కనుక ద్వంద్వయుద్ధమునకు సమ్మతి సేఁత
సముచితంబుగాద; శ్లాఘ్యమైన
సంకులాహవంబె సర్వథాఁ స్పృహణీయ
మనఁ జమూవిభుండు విని యదెల్ల. ౫౪

గీ. అప్రతిద్వంద్వి నంచు బాహాప్ఫళించి
పిన్నవాఁడైన సొహ్రాబు పిలుచుచుండ
ద్వంద్వరణమునకొగ్గమిఁ బారసీక
భటవరుల కిస్సిరో! తలవంపుగాదె? ౫౫

క. మన మొనలేమిని సొహ్రా
బునకుం బ్రతిభటుఁడు గొడ్డువోయెనె? దేశం
బున వీరక్షామము వ
చ్చెనె? రుస్తుము లేఁడె? యతఁ డజేయుఁడు గాఁడే? ౫౬

ఉ. ఆతఁడు పారసీకపతి న్యక్కృతి వీరకథాప్రసంగముల్
చేతమునందుఁ జొన్పక వసించుచునుండెను దండ్రియొద్ద; మీ
రాతని పాలికేగి వెస నా సొహరాబుని ద్వంద్వసంగరా
హూతియుఁ దత్పరాక్రమసమున్నతియున్ వెయినోళ్లఁ బల్కుఁడా!

క. సహియించునె బాలుండగు
సొహరాబుని వీరహూతి శూరావళికిన్
మహి మున్గుండెలు దీసిన
మహాభటుఁడు రుస్తు? మేల మాటలు పెక్కుల్? ౫౭

క. విని వీరాహ్వానంబును
మన రుస్తుము మేను వెరుగ మారాడక వ
చ్చెను మఱచి ప్రభుతిరస్కృతి
ననికిని, గుమ్ముచును వచ్చునాఁబోతు వలెన్. ౫౮

క. వీరాహ్వానంబును, బ్రితి
వీరుని సందీపకోగ్రి వీర్యసమృద్ధిఁ
భీరువువలె విని సైఁచునె?
వీరుని మూఁపురము లెదుగవే నిక్కముగన్? ౬౦

ఆ. వె. అనుచుఁ బలికి వారి ననిచి రుస్తుము నొద్ది
కతఁడు శత్రుసైన్యపతిని డాసి
ద్వంద్వయుద్ధమునకుఁ దమసమ్మతిం దెల్పె;
మొనలు మఱలఁ జేసి కొనిరివారు. ౬౧

౬

క. తమ సేనాపతి నోడివిన
క్రిమంబునను బారసీక రాహుత్తులోగిన్
దమరాజ్యపు టెల్లలతి
క్రిమించి మెఱపు లనఁ బఱచి కడుదవ్వులకున్. ౬౨

క. తనచీఁకుముసలిదండ్రినిఁ
బొనరఁగ గొలుచుచుఁ బిత్రాణ మోచన లాభం
బున విభుని యవజ్ఞను మన
మున మేలుగఁ దలఁచు రుస్తుముం గాంచి రటన్. ౬౩

ఉ. వచ్చిన పారితనెయ్యురఁ గుబాలున రుస్తుము గుర్తిచ్చి, స్వాగతం
బిచ్చి, శుభాసనంబు నిడి యెల్లర సేమమెఱింగి వేఱుగా
వచ్చిన కారణం బడుగ వారలు నా సొహరాబు బాహుద
ర్పోచ్చ్రితయుం దదీయ రణహూతియుఁ బేర్కొని వేయినోళులన్.

క. పదిమంది రుస్తుములు న
న్నెదిరింపఁగ లేరు లాఁతులెం తని కడుబె
ట్టిదముగఁ బంతము లాడును;
ద్వదీయ బాల్యంబుతోఁచు వానిం గనఁగన్. ౬౫

ద్వంద్వ యుద్ధము

క. మా పారసీకవీరులు
కాపుడిగిన చెట్లవగిదిఁ గడు వృద్ధతమై
నేపడఁగియుఁ, గోపడఁగియు,
నోపరు సొహ్రాబుధాటి కుక్కటియుఁ గడున్. ౬౬

గీ. ఆఁదుకొనకున్న నీయట్టి జోదు నేఁడు
మన యిరానుల మర్యాద మంటఁ గలియుఁ;
జలివెలుఁగుఁగాంచ వెన్నెల పులుఁగులట్లు
నిన్ను దర్శింప మొనలు గూర్చున్నవయ్య! ౬౭

క. అని పలికిన పలుకుల కా
త్మను నగి మీపారసీక మానవనాథేం
ద్రునకును బ్రాఁబడి చిలూనె
క్కిన రుస్తుము కత్తి యేటికిం గావలసెన్ ? ౬౮

ఆ. వె. జీర్ణులేనిఁ బారసీక యోధాగ్రణు
లేఁబదేండ్ల రుస్తుమెట్లు యువకుఁ ?
డితఁడు చాలు నెట్టు లెక్కటి పోరికిఁ
జదురులైన వారు చాలకున్న ? ౬౯

శా. ఇల్లున్ వాఁకిలిఁబాసి త్రిమ్మరిగఁ బెక్కేండ్లీ ధరాజానులన్
ఒళ్ళర్పించి భజించుచుండఁగ, బలాఢ్యుల్ శాత్రవుల్ బాహుద
ర్పోల్లాసంబున వృద్ధు నా జనకునిన్ యుద్ధంబునం దోర్చి నే
లెల్లం గైకొని త్రోలఁ బ్రాణములతోఁ నిందున్న వాఁడిత్తఱిన్. ౭౦

చ. తెలిసిన మూర్ఖుఁడౌట గణుతింపక యాత్మహితంబుఁ గోరు పె
ద్దలఁ, బనితీఱఁగా, నదిని దాటిన పిమ్మటఁ దెప్పఁగాల్చి న
ట్టులు ననుఁ ద్రోసిరాజని కడుంగడుఁ బిన్నల నాశ్రయించె దు
ర్బలులను; గ్రొత్తవింతయును బ్రాఁతది రోఁతగదా! జగంబునన్. ౭౧

క. నను నేకపుత్రుఁ గాంచిన
జనకుని శుశ్రూషసేయఁ జాలమి నా యా
వనము కృతఘ్నప్రభు సే
వనమున సత్యముగఁ బొందె వైయర్థ్యంబున్. ౨౨

గీ. వ్యాఘ్రశాబంబుఁ బోని సాహసిబువంటి
పుత్రుఁడొకఁ డున్న నాకిట్లు పుత్రిగాక
ఈదృశకృతఘ్న రాజకమృగగణంబు
వేఁటలాడుచుఁ దృప్తిఁ గల్పింపకున్నె ? ౨౩

క. ఈ మూర్ఖు, నీకృతఘ్నుని
భూమీ ఖండమున వాసమును గావింపన్
నా మదిని రోసి రాష్ట్రపు
సీమాంతము సేరి యిట వసించుచు నుంటిన్. ౨౪

వ. అతని సహానువర్తన సహాసన మజ్జన భోజనాద్యలం
కృతులను బొందుచుం బవలు రేలు వినోదము లాడు చుంగనా
తతివలెఁ బూడ్చిపెట్టి తమదర్పము విక్రమ సాహసంబులన్
బ్రతుకు ప్రవీరకుంజరులె రాఁగల రాసాహరాబు మార్గో ననన్.౨౫

ఆ. వె. కుడుచుఁగాక తనదు చెడుగు సేఁతలకైన
శాస్తి; బుద్ధివచ్చు సరిగ దాన;
బాసనేసియుంటిఁ "బట్ట నీ దారుణ
హస్తమందు శస్త్ర" మంచు మున్ను. ౨౬

క. అని కినిసి రుస్తుమాడఁగ
విని యా సరదార్లు పెద్దవేఁడినిఁ బుట్టిం
పనిమెడ నీతం డొగ్గం
డనిపరుసములాడఁ దొడఁగి రాతని నిట్లున్. ౨౭

గీ. గండ పెండేరములు దాల్చి గండుమెఱసి
మల్ల చఱచుచు నప్రతిమల్లుఁ డట్లు
బాలకుండైన సొహ్రబు పంతమాడఁ
జల్లఁబడె నేమి? మేని నెత్రెల్ల నీకు? ౭౮

గీ. ద్రవ్యలుబ్ధుం డుపార్జిత ద్రవ్యమట్లు
ప్రాప్తమగు కీర్తికి భంగపాటు లేక
ప్రభు తిరస్కృతి మిషను గాపాడుచుంటి
రుస్తుమా! యెంత గడుసరిప్రోడ వీవు! ౭౯

ఆ. వె. నీవు రావుగాని నిజముగా వచ్చిన
నతఁడు నీదు బిరుదు లపహరించి
చెనకి నిను 'జితోఽస్మి' యనిపించి నీ నోట
మరలఁగాని యుఱక మఱలఁ బోఁడు. ౮౦

ఆ. వె. దండి మగలులేని తఱి మల్లమార్తాండ
మౌళివైతి వీవు; మహి నిరస్త
వృక్షమైన చోట హేరండ తరువొండె
వృక్షరాజ మన్న పేరుగొనదె? ౮౧

గీ. "ఇంతకాలంబు జీవించి యుంటి వెనుకఁ
జచ్చె" నన్నట్టి లోకోక్తి సంభవించె
వీరశయనంబుఁ గాంచఁ బిర్వీఁకుచున్న
త్వాదృశ భటావతంసుల వల్లఁగాదె! ౮౨

క. అని రెచ్చఁగొట్ట వారలు
విని రుస్తుము మనసు రగులఁ బెనుగంగ నొడల్,
కనుబొమ్మలు ముడివడఁగాఁ
గనఁబడె జూల్వెఱికి నట్టి గవిసింగ మనన్. ౮౩

క. అ మ్మానవ శార్దూలము
తమ్మెక్కడ విఱిచి తినునో ? తమి నని ముఖ ఫ
ద్మమ్ములు వాడఁగఁ గడుశు
ష్కమ్ములుగాఁ బెదవు లఖుకుఁ గాంచిరి వారల్. ౮౪

శా. ఏమీ! నన్ గెలువంగఁజాలు మగవాఁ డేతెంచెనే ? భూమియున్
వ్యోమంబుం దలక్రిందులయ్యెనో? యలాబుల్ మున్గి రాల్ తేలెనో?
నా మైఁ బ్రాణములుండ మిన్నయగుచున్ నాకన్న దోర్విక్రమో
ద్దాముండై సుతుఁ డున్న సైఁపను యథార్థం బన్యులన్ సైఁతునే? ౮౫

క. ముట్టను శస్త్రంబని నే
నొట్టిడు కొన్నాఁడ; మరియు నుచితంబె జగా
జెట్టి యగు నా కతుల్యుఁడు
పట్టియు నగు సోహరాబు పయికిన్ దుమికన్. ౮౬

క. అని రుస్తుమాడ వారలు
విని నీ శంకాద్వయమ్ము వీడుము చిత్త
మ్మున నుండి రమ్ము బవర
మ్మొనర్పఁ బ్రచ్ఛన్నవేష మూని సఖుండా! ౮౭

క. తెలుపము నీరాకెవరికిఁ
దెలుపకు పగతునికి నామధేయము నీవున్
గలుగదు నీ కపకీరితి
కలుగును విజయంబు మా కఖండముగ సఖా! ౮౮

క. అని యుక్తిఁ దెలుప, రుస్తుము
జనపతిపైఁ గ్రోధమున్న స్వపరాక్ర మదూ
షణము సహింపక యనికిం
జనె ముదితుల వారిఁగూడి జవనాశ్వముపై. ౮౯

౭

క. నలుదెసలఁబూని బల్లెం
బులు బారులు దీర్చి సైన్యములు కనుచుండన్
నిలఁబడె వృక్షావృత శా
ద్వలసమరంగమున వటమువలె రుస్తుమనిన్. ౯౦

గీ. కాదు మున్ను ధరించెడి కంకటంబు;
కాదు తొంటి శిరస్త్రంబు; కాదు చేతి
కత్తియుం గేడెమును బూర్వకాలధృతము;
లిట్లు ప్రచ్ఛన్నుఁడై రుస్తు మేగుదెంచె. ౯౧

గీ. పాత్రధారిని గని స్వరూపమును బోలె
నతని జూపఱు గుఱుతింపరైరి సరిగఁ
గాని యాజానుబాహుతఁ గండపుష్టి
స్థూలకాయతఁగని శంక దూర్చిరెదల. ౯౨

శా. తన్నున్ దిక్కుల నన్నిటన్ వెదకుచున్ దర్పించి, యోధాళికిన్
గన్నాకై, పరధూమకేతు వయి, దోర్గర్వంబునన్ వీగుచున్
గున్నేన్గట్టులు, నాలపోతు వలెనున్, లోకాళికిం దోఁచు నా
పిన్నన్ రుస్తుము వచ్చుచున్న సొహరాబ్వీరాధివీరుం గనెన్. ౯౩

చ. కవచశిరస్త్రముల్ మెయినిఁగప్పఁగఁ జీఁకటిమ్రానిచందమై
జవజవలాడ నేల, పెలుచం జరణన్యసనం బొనర్చుచున్
మిపులగభీరిమన్ వయసు మించిన వాఁడితనంబు గల్గి త
న్గవయఁగవచ్చు బాలుఁగనఁగా వెఱగయ్యెను వాని యాత్మకున్. ౯౪

క. “ఏతలిదండ్రుల పున్నెపు
సేఁతల యపరంజిపంట చిఱుతుకయగు వీ ?
డీతనిపైఁ బగపైవలెఁ
జేతము మండక వహించు శీతలతఁ గదున్. ౯౫

క. ఒకపోటున కూఁగఁడు; వృ
ద్ధికాముఁడగు బాలు నితనిఁ ద్రొక్కిన నాకున్
అకటా ! మన సొప్పద”యని
నికటమునకు రుస్తు మాతనిం బిల్చి యనెన్. ౯౬

క. ఓయీ ! కుమార ! భువి దీ
ర్ఘాయుష్మంతుండవై సమస్త సుఖంబుల్
హాయిగఁ బొందక మృత్యువు
కై యన్వేషింతు వేల ? యనభిజ్ఞుఁడవై, ౯౭

శా. చిందుల్ త్రొక్కుచు రక్తపున్ మడుఁగులం జెండాడుచున్ శత్రురా
ట్సందోహంబును సింహనాదములతోడన్ మాఱుమ్రోగం దెసల్,
అందు న్నిందును నెందుఁ జూచినను నేనై యుద్ధరంగంబు నె
ల్లందర్పంబున గుత్తకుం గొనిన లీలం బెద్ద క్రీడించితిన్. ౯౮

క. మిత్తికిని మిత్తియగు నా
కత్తికి నెరసేయ నిన్నుఁ గాంక్షింపను నా
చిత్తమున; రమ్ము నాదగు
పొత్తుండుము; చూతు నిన్నుఁ బుత్రునివోలెన్. ౯౯

క. నినుఁబోలు తనయుఁ డుండిన
రణవిద్యా మర్మములఁ గఱపి లెస్సగ నా
తని నేకవీరుఁగాఁ జే
తున వేయేటికిఁ ? భువన చతుర్దశకమునన్. ౧౦౦

క. త్యజియింపుము తార్తారుల
భజియింపుము మా యిరాను వర్గము నీతో
బుజములు గలిపెడి యువకుఁడు
నిజముగ లేఁడొక్కరుండు నేఁ డీ నేలన్. ౧౦౧

క. అని రుస్తుమాడ, నాతని
ఘనాఘనారవముఁ బోని కంఠస్వరమున్
విని, యైరావత రూపము
గని సొహ్రాబునకు శంక గలిగె నెడందన్. ౧౦౨

క. తొలి విన్న కవచఖడ్గా
దులు గనఁబడకున్న నెట్టెదుట మార్కొనఁగా
నిలిచిన ద్రఢిష్ఠు విగ్రహ
మలరింపఁగ డాసి యాతఁ డా రుస్తుమునిన్. ౧౦౩

గీ. కౌఁగిలింగొని యతని మోకాళ్ళు, వాని
కేలుదమ్మిని గ్రహియించి కేలుదమ్మి
నాత్మసాక్షిగ "నయ్యా! బాసాడి తెలుపు !
నిక్క మా వీర రుస్తుము నీవకావె? ౧౦౪

ఆ. వె. వెదకుచుంటి నతనిఁ బెద్దకాలము నుండి
తిరిగినాఁడ దేశ దేశములను
అడుగుచుంటిఁ దెలుపుమా వీర రుస్తుము
నీవకావె? చెప్పు నిక్కువముగ." ౧౦౫

క. అనుచున్ సొహ్రాబడుగఁగ
విని రుస్తుము తలఁచె "నాదు పేర్దాఁపక బా
లునితో నాలమొనర్చుట
యనుచిత మీ జయము మానహానికి లాగున్. ౧౦౬

ఉ. "ఈతనితోడఁ గయ్యమన నేలొకో? కల్గెడుఁ గొంకుపాటు నా
చేతమునం దలంతి; ననుఁజేతులు వెన్కకులాగుఁ; గ్రొత్త యీ
రీతి; నెఱుంగనెప్డు; నిజవృద్ధతచేతనో! వీరబాలకుం
డీతఁడు; సంశయింతు జయ మీస్థితి నామము నెట్లుదెల్పుదున్."౧౦౭

క. అని తలఁచి యోరి డింభక!
అనవసర ప్రశ్న లేల? యా రుస్తుముతో
డన కాని లాఁతితో నీ
వని సేయవె? నీ ప్రతిజ్ఞ కాఁగి నిలువుమీ! ౧౦౮

గీ. పూని చింబోతు కారెనుబోతుఁ బోలె,
గిత్త యాఁబోతునుం బోలెఁ, గెరలి నీవు
పయికి మోరెత్తి ఱంకెలు వైచుకొనుచు
రుస్తుముఁ బ్రవీరసింహు మార్కొనఁ దలంతె? ౧౦౯

మ. జనముల్ రుస్తుము పేరువిన్న సుమహాశార్దూల నామంబునన్
వినిన ట్లాడనిఁ బాడు చుంద్రు సమరోర్విం బాసి దాదవ్వుః వా
నిని నీవిచ్చటఁ గాంచ యుద్ధకథ సందిగ్ధంబ కాకున్నె? కా
వున వేయేటికిఁ? బోటికిన్ నిలువుమీ! పోపొమ్ము! లేకుండినన్.

గీ. కాచుకొనవోయి! తావకాంగములఁ దఱిగి
కాకులకు గ్రద్దలకుఁ దృప్తి గలుగఁజేతుఁ;
దావకాస్థుల నన్నింటి దంచి పొడిగఁ
బొఱఁజిమ్ముదు "నౌకసా" పూరమందు. ౧౧౧

క. అని పలుకఁగ సొహ్రా బను;
విను! నీదుబిభీషికలకు వెఱవఁగ నే బి
ల్లనుగాను! సుమ్మ! సొహ్రా
బను; మాటల వలదు; చూపవలెనయ్యా! క్రియన్. ౧౧౨

క. సమరము సందిగ్ధము రు
స్తుమున్న నిట నంచుఁ బల్కెదువు నిజమీ వా
క్యము; నేనాతనికై య
త్నము సేయుచు నున్నఁదాఁ గనంబడకుండెన్. ౧౧౩

క. నాకన్న నొడ్డుపొడుగగు
నాకారముఁ బెద్దప్రాయ, మనుభవము ననిన్
నీకున్న దనుచు దర్పో
ద్రేకమును వహించి ప్రేలితివి స్వైరముగన్. ౧౧౪

క. తలఁపకు నీకేజయ మని
తలక్రిందగుఁ గాలమొక విధంబునఁ జనఁబో;
దిలపయి బండ్లోడలు నో
డలు బండ్లగునని వినంబడదె పెద్ద లనన్? ౧౧౫

గీ. ధర నతిగభీర సమర సాగరమునందు
మజ్జనోన్మజ్జనంబుల మలఁగునపుడు
ఎవఁడు మునుఁగునో! తేలునో? యెవఁడు తుదికి
నిర్ణయింపంగ మానవుల్ నేర్తురొక్కొ? ౧౧౬

గీ. చీమ తుమ్మను దిగ్దంతి చెవుడుపడఁగ;
దోమ కుత్తుక నేనుంగు దూఱఁగలదు;
మూషకము మ్రింగు సింగంబుఁ; బుడమియందు
వీర్యము వ్యవస్థితముగాదు; విధివశంబు. ౧౧౭

౭

క. అని పల్కఁగఁ బ్రత్యుత్తర
మును నొడువక విసరె రుస్తుము మహాభల్లం
బును ఘోరమృత్యుశితదం
ష్ట్రను బోలిన దాని బాహుసారము మెఱయన్. ౧౧౮

క. పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రము
నచ్చున రిపు రివ్వ మనుచు నాభల్లమొగిన్
వచ్చుచునుండెను బెదర వి
యచ్చరతతి సోహరాబు నంగముపైకిన్. ౧౧౯

గీ. ఎగిరి సొహ్రాబు పిచ్చుకపగిది దాని
గుఱికి బారెడు దాలకు నుఱికి నిలిచెఁ
జీరికిం గొననట్టులు చిఱుతనగవు
మోముదామరపై లాస్యమును బొనర్ప. ౧౨౦

ఆ. వె. వాటుదప్పివచ్చి బల్లెంబు రివ్వున
నేలఁదాఁకెఁ; బెల్లు ధూళిరేఁగె
వీరరుస్తుమునకుఁ బిచ్చికోపము రేఁగె
నాదియందె హంసపాదటంచు. ౧౨౧

ఉ. పిమ్మట సోహ్రాబు తన పిన్నతనంబు వహింప వన్నె ద
ర్పమ్మున శాతకుంతమును వైచెను రుస్తుముపైకి; దీన సం
తమ్మును బొందు సీతఁడని తద్భటకోటి దలంచునంతఁ గే
డెమ్మును దాఁకె; దాన నిగిడెన్ ధ్వని దిక్కులఁ బిక్కటిల్లుచున్.

శా. వీరోత్తంసుఁడు రుస్తుమంగము విజృంభింపంగ రౌద్రింబునన్
వీరోద్వేజక కాలదండమునకున్ బెద్దన్నయై, గోత్రభి
త్స్ఫారోగ్రాశని చుట్టమై తగు గదాదండంబు సొహ్రాబుపై
సారించెన్ వడిఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి స్వభుజాసత్త్వంబు దీపింపఁగన్. ౧౨౩

ఉ. ఆ గుదెవ్రేటుఁదప్పుకొన నా సొహరా బొక గంతువేసి ద
వ్వేగియలంతి నిల్చి హసియించుచు నుండఁగ రుస్తుమా గదా
వేగముచేతఁ దూలి మెయి పృథ్వినిఁగూలి యొకింత విక్రమా
భోగము మొక్కవోవ మొగముం బయికెత్తక సిబ్బితింగొనెన్.

గీ. చదికిలంబడి, మోకాళ్ళు సైకతమున
గ్రుచ్చుకొన, ధూళిపర్వ ముక్కునను నోట
నకట! ఉక్కిరి బిక్కిరై యాతఁడుండె;
నవ్వు సొహ్రాబుఁ గాంచి మానసము మండె. ౧౨౫

ద్వంద్వ యుద్ధము

గీ. తదవకాశంబు దొరక నిర్దయత నుఱికి
మరి యొకండేని రుస్తుము న్నఱికియుండు
ధర్మవీరుండు సొహ్రాబు తగ్గి వెనుక
కాడె బహుమాన పూర్వకం బతనితోడ ౧౨౬

క. తల తిరిగి పడితివయ్యో!
మెలమెలఁగా లెమ్ము! నన్ను మేదింపంగాఁ
దలఁపకు; మిటు లోడ లెఱుఁగక
చెలరేఁగినఁ గర్జమగునె? చెందుము శాంతిన్. ౧౨౭

చ. నిలువదు నిల్పఁ బూనినను నీపయిఁ గింకిరి పాటెడంద; మొ
క్కలివగు నీవు రుస్తుమువు కాదని పల్కెదు; వీఁదు చెన్నిమో!
కలఁకుల నెత్రుటేళ్ళ మొనగాండ్ర వధించితిఁ బిన్ననయ్యు; నీ
వలె హృదయస్పృశుం డయినవాఁడు గనంబడఁడయ్యె నెయ్యెడన్.

క. కల్పితమగు కోపంబున
నిల్పితి నీ వైనమదిని; నిక్కము నాకుం
దెల్పుము! మన కేదో ప్రా
క్కల్పపు సంబంధ ముండఁగలదని తోఁచున్. ౧౨౯

క. రమ్మా! మన యాయుధమ్ముల
నిమ్మేదిని నాఁటి, ముట్టి, యొట్టని సారా
యమ్మును గావింతము నె
య్యమ్మును వైరమ్ముఁ గడిగి యాత్మలయందున్. ౧౩౦

ఉ. గండర గండలైన మొనగాండ్రురు పెక్కురు పారసీకపున్
దండున లేరె నన్జెనకఁ? దద్విధిలేరొకో మాదు సేన ను
ద్దండులు నిన్ను డీకొనఁగఁ? దావక మామక దోఃప్రచండతా
పాండితి నెల్లఁ జూపుకొనవచ్చును బెద్దగ నిర్విచారతన్. ౧౩౧

క. ప్రాయంబుఁబట్టి పెద్దవు;
చేయెత్తి నమస్కరింపఁ జెల్లును నాకుం;
బాయని చెలిమిని విజయం
చేయుము నాతోడ మాదు శిబిరంబునకున్. ౧౩౨

క. సాహరా బిట్లాడఁగ దు
ర్వ్యాహారౌద్రముఁ బూని లక్ష్యభంగంబునకున్
మహీపాతమునకు రుస్తుముఁ
బ్రహరింపఁగ లేచి మరల బల్లెము పట్టెన్. ౧౩౩

క. తన ముదిప్రాయము, నసమ
ర్థనమును గని పరిహసింపఁ దలచెనో ? వీఁడం
చును మదిమండెను రుస్తుము;
జనుఁడు పరాజితుఁడు తలఁచు సహజముగ నిటుల్. ౧౩౪

క. వదనమునఁ గ్రాల బొమముడి,
హృదయముపై కెగయుచుండ, నెంతయు వణఁకం
బెదవులు, పలుకఁగ నినుమా
ర్మదిఁ గడఁగియు రాక తుదికి మాటాడె నిటుల్. ౧౩౫

క. కనుఁగవఁ దెఱవని కూనవు;
ననుఁ బరిహసియింపఁ గడఁగినాఁడవె ? యిటు; పి
ల్లను గ్రుడ్డువచ్చి హాసియిం
చిన విధమున నుండె నీదు చెయ్దము తలఁపన్. ౧౩౬

శా. ఓరీ! డింభక ! యెంచితే ? యిచట మీయుద్యానమందున్న తా
త్రారీ బృందముఁగూడి పాడుచును నృత్యంబాడు చున్నట్లుగా
వీరక్రీడలు వీరతాండవములున్, వీరోత్సవంబుల్ తగం
బ్రారంభింతము రమ్ము ! ఘోరమగు సంగ్రామాఖ్యరంగస్థలిన్.

ద్వంద్వయుద్ధము

గీ. కట్టిపెట్టి సంధి కబురులు, నెయ్యంపుఁ
దియ్యములును రమ్మ! కయ్యమునకు
నీప్రతిజ్ఞ కాఁగి నిలుపుమా! మగవాఁడిఁ;
గనికరింప నిన్ను మనసురాదు. ౧౩౮

క. నటిచందంబున నివ్విధి
నటించుటం జేసి యంగనామణి వీ వి
చ్చటి కేలవచ్చి తిసిసీ!
విటకాండ్రను వెదకికొనుచు వే చని యెటనేన్. ౧౩౯

౬

క. అను పలుకులు సొహ్రాబుని
మనంబునను జిచ్చురేఁప మాఱాడ కతం
డును గ్రూరకాల సర్పం
బును బోలిన కత్తిదూసి ముంగట నిలిచెన్. ౧౪౦

క. ఇల నాబోతెనుపోతుల
వలె, సింహ వ్యాఘ్రముల విభాతిని, ఘనదో
ర్బల ముష్టికచాణూరుల
వలెనుం గలియంగఁబడిరి వారొండొరులన్. ౧౪౧

క. బలిమిని మగఁటిమిఁగొని వా
రలు తీవ్రతఁ గుమ్ముకొనఁ బరస్పరమును జే
తుల కేడెంబు లెదుర్కొనె
నలగిరియుగమట్లు ఘోరమగు ధ్వని రేఁగెన్. ౧౪౨

చ. పెనఁగుచునున్న యాప్రబల వీరులకయ్యపుఁగళ్ళమందుఁ గ్రొ
వ్ననఁ దిమిరంపుగుంపులు ఘనమ్ముగఁ గ్రమ్మె; విరుద్ధమైన య
య్యనిఁగనరోసి మేఘపటలావృతుఁడై రవిడాఁగెఁ; దీవ్రమై
పెనుసురగాలి రేఁగి పెనవేసెను వారిని బెట్టిదమ్ముగన్. ౧౪౩

క. పోలికలను దక్కఁ దక్కిన
పొలమెల్లను వేవెలుంగు పూర్వమున వలెన్
వెలిఁగించుచుండె; సైన్యా
వళి నిలిచె యథాపురం బబాధితరీతిన్. ౧౪౪

క. చెరుగుచుఁ గన్నుల నిప్పులు,
బరువుగ నిట్టూర్చుకొనుచుఁ, బటపటఁ బండ్లం
గొఱుకుచుఁ, బెదవులు గీటుచు,
నికులున మరమాడుచుండి రీ యిరువురున్. ౧౪౫

శా. వీరోత్తంసుఁడు రుస్తు మత్తతిని దుష్ప్రేక్ష్యాహవావేశ మొ
ప్పారన్ వ్రేయఁగఁ దీక్ష్ణకుంతమును వ్రయ్యల్ వాఱె సోహ్రాబుఁ డా
ల్వాఱత్యంతము; గాత్రి మక్షతమయై భాసిల్లెఁ; గ్రోధారుణే
క్షారూక్షుండయి మూల్గి లాగుకొనె వేగన్ రుస్తు మా బల్లెమున్.

ఉ. పిమ్మట మృత్యుజిహ్వయనఁ, జెన్ యమహస్తమనంగఁబొల్చు ఖ
డ్గమ్మున సోహరాబు వికటమ్ముగ రుస్తముఁ దాఁకఁగా, శిర
స్త్రమ్ముపయిన్ వెలింగెడి తురాయి ధరంబడి ధూళిబ్రుంగె; స
త్యమ్ముగ నింతవట్టెఱుఁగఁ డాతఁడు తాదృశ శృంగభంగమున్. ౧౪౭

క. క్రమముగ గాఢతరంబయి
తిమిరము పెరిగెన్; మెఱుంగుఁదీగెలు మింటన్
భ్రమియించె; నుఱుము లుఱిమెను;
సమీపగ నిజాశ్వ మేడ్చె జాలింగొనుచున్. ౧౪౮

గీ. ఆ హతాత్కృత హయరోదనారవంబు
విని భయంపడి యిరుసేనలును గలంగెఁ
గటకటా ! ఓకసానది కరుడువాఱెఁ
బిడుగువడి ప్రాంతవృక్షకం బడఁగె నేల. ౧౪౯

ద్వంద్వయుద్ధము

క. సొహరాబు జంకుగొంకులు
వహియింపక దూకి వానిపైకిఁ గడువురా
గ్రహమున మరల శిరస్త్రముఁ
బ్రహరింపఁగఁ గత్తి తునిఁగిపడెఁ దుత్తుమురై. ౧౫౦

ఆ. వె. వ్రాల్చియున్న తలను బైకెత్తి రుస్తుము
కన్ను లెఱ్ఱఁజేసి కఱచి యౌడు
నీటు నెత్తి "చూడు మిదె! నీకు రుస్తుముఁ
గానఁబఱతు" నంచుఁ గనలి యఱచె. ౧౫౧

౧౦

ఉ. ఆ పలుకాలకించి యదుగాడక మ్రాన్పడి డెందమూఁగఁగాఁ
జూపులనిల్పి పైకుఱుకు శూరునిరూపముఁ బాఱఁజూచుచున్
బాపము! చేతిడాలు మతిమాలి త్యజించెను సోహరాబు; క
ట్టా! పరికించి సందును నిరాయుధు రుస్తుము గ్రుచ్చె రొమ్మునన్.

క. నిలువునఁ గూలిన వృక్షము
వలె నా సొహ్రాబు నేలఁబడి యిట్టట్టుల్
గిలగిలఁ గొట్టుకొనున్; మి
క్కిలిపొరలును దొరలు నొప్పికినిఁ దాళకయో! ౧౫౩

క. అంతటఁ దత్ప్రాంతంబున
సంతమసము పాయ విచ్చి చనె మొగిళులతోన్;
శాంతించె వాత్యయును; భా
స్వంతుఁడు వెలయించెఁ గాంతిజాలం బచటన్. ౧౫౪

గీ. కొదమసింగంబు మార్కొని కూల్చియున్న
ముసలి బోయయు వలె వీరపురుషు బాలు
సోహరాబుని వృద్ధరుస్తుము హరించి
ప్రక్క నిలువంగఁ గాంచె నా పౌఁజులెల్ల. ౧౫౫

గీ. అట్టహాసంబుఁగావించి యంత రుస్తు
మిట్టులాడెను 'సొహ్రాబ! యెంచినావె?
చిదిమి మగఁటిమి మా పారసీకవీరు
బిరుదులు హరించి జేసి కర్పింపనేఁడు. ౧౫౬

క. నిను మార్కొన వృద్ధుఁడు వ
చ్చును రుస్తుము; వానిఁగూల్చి శూరతఁ గయ్యం
బునఁ గీర్తిఁగాంతు ననుచున్
మనమునఁ దలపోసితే! యమానుషవృత్తిన్. ౧౫౭

క. ముదుసలి కావుటఁ జాలఁడు
కదనమునకు నందు జంట కయ్యంబున కం
చెద రుస్తుము నెంచకుమీ!
ముదిమ్రాఁకులు చేవ; రుస్తుముకు ముది మున్నే? ౧౫౮

క. ధరణిని గొంతెమకోర్కులు
నెఱవేఱునె? బొజ్జ నిండునే! మనుజుం డూ
పిరిఁబట్టి! పట్టిచేతులఁ
బరువడి మూరలను వేయ ఫలమున్నదొకో? ౧౫౯

క. కొలఁదికి మించిన బరువునఁ
దల వ్రయ్యలుగాదె? యీ విధంబున నోరీ!
కొలఁదికి మీఱిన పంతం
బుల నీవును బిలుకుమాఱి పోకుందువే? ౧౬౦

క. తల్లికిఁ దండ్రికిఁ గాకిటఁ
ద్రెళ్లిన నీమేని కండఁ దీఱనికోర్కిన్
గొల్లాడి కుక్కనక్కలు
క్రుళ్లంగాఁబెట్టి విందుఁగుడుచుచు నుండున్. ౧౬౧

౧౧

మ. అన, సొహ్రాబు వచించెఁ గొంకక "యనార్యా! నీవు నన్ గూల్చితే?
నను నా రుస్తుముగూల్చె నీ రణమునన్; దన్నామమున్ నీవు పే
ర్కొని "చూపింతు"నటన్న భ్రాంతివడి దిక్కుల్ సూచుచున్ వీడ డా
లును హింసించి నిరాయుధుం గడిమిపల్కుల్ పల్కెదే యిమ్మెయిన్?

క. నినుఁబోని వారిఁ బదుగురఁ
దునియలు దునియలుగఁ జేయుదున యొక్క మొగిన్
ననుఁ గవిసి యధర్మమునకు
నిను వలె నోడిగట్టుకున్న నిజముగ వినుమీ! ౧౬౩

క. నీ తలఁగాచి యధర్మము
నాతల హరియించె? నీవు నావలె, నే నీ
రీతిగ నుందున,.యీ విప
రీతత లేకున్న; నీ యదృష్టము పండెన్. ౧౬౪

క. నా తండ్రి రుస్తుము నీ
ఘాతుక కృత్యంబు విన్నఁ గడికండలుగా
నీ తనువును దఱగండే?
ప్రీతిగ నినుఁ జీరి చిత్రవధ సేయండే? ౧౬౫

క. అతఁడిపు డెచ్చట నుండెనో!
సుత మరణం బెఱుఁగఁ డకట! శోధించితి నీ
క్షితిమండలంబు సర్వం
బతనిం గను భాగ్య మబ్బదయ్యెను నాకున్. ౧౬౬

ఆ. వె. అని వచింప రుస్తు మా మాట విశ్వసిం
పక యనాదరించి పలికె ని "ట్లు
పుత్రుఁడైన రుస్తుము త్వదీయపిత యంట
వింత లందుఁ బెద్దవింతగాదె!" ౧౬౭

క. విని సోహ్రాబా మాటల
ననె రాల్పడ నెలుఁగు "నేన యాతని పుత్రుం
డను; నాజనకుం డాతఁడు;
కన మొక్కరి నొక్క రింతకాలము దాఁకన్. ౧౬౮

క. ఈ వృత్తాంతము ప్రేఁకక
పోవునె? యేనాఁడొ రుస్తుమున? కాతఁడెదన్
నీ విడ్డ వాఁత సైఁచునె?
ప్రేవెల్వన అంపకోఁత పట్టఁడె నిన్నున్? ౧౬౯

గీ. ఆ మదేకపుత్రుఁడైన రుస్తుము నాదు
ఘోరవార్త కెంతఁ గుములఁ గలఁడొ?
క్షితినిఁ దావకైక సుతుఁ డిట్లు గతియింప
నెంత చిచ్చురగులు నెడఁద నీకు? ౧౭౦

ఆ. వె. నన్నుఁ గాంచనట్టి నాతండ్రి రుస్తుము
కొఱకు కన్న మిగులఁ బరితపింతు
నన్ను మోసి కాంచి యిన్నాళ్లు పెంచిన
తల్లి దిక్కులేని "తహ్మినా"కు. ౧౭౧

క. చదలంటు మిద్దె నిలఁబడి
చదురేర్పడఁ గదనమందు జయమొందిన నా
పదినూర్ల బిరుదములఁ గన
నెదురులు సూచెదు మదంబ యిది విని మనునే! ౧౭౨

గీ. పతివియోగంబునకుఁ దోడు సుతవియోగ
మిట్టులు తటస్థపడ గోరుచుట్టు పైని
నకట! రోకంటి పోటట్టు లామె యెట్టు
లుమ్మలిక మోర్చి బ్రదుకునో నమ్మఁజాల. ౧౭౩

గీ. దుహితృ దౌహిత్రులగు మమ్ము నహరహంబుఁ
గనుచు మాతోడిదే లోక మనుచు నమ్మి
చకట! మంచపుఁ దొడుగఱ్ఱైన తాత
యిట్టి రొమ్ములకుంపటి యెట్లుసైఁచు ? ౧౭౪

క. నాజన్మస్థానంబగు
"అజరుబైజాను" దాని యధిపతిఁ దాతన్
నా జననిఁ 'తహ్మీనా' సతి
నాజనకుని రుస్తుమునిఁ గనం జాల నిఁకన్. ౧౭౫

క. అని సొహ్రా బవ్విధమునఁ
దన తలిదండ్రులను, దాతఁ దనమరణంబున్
మనమునఁ దలఁచుచు భరియిం
పనురాని విషాదమందు మగ్నుం డయ్యెన్! ౧౭౬

౧౨

మ. స్వమనోవేదన సోహరాబిటులు దెల్పన్ స్వాత్మసంబంధి నా
మము లాలించియు 'నాకుఁ బుత్రికయ జన్మంబందెఁ బుత్రుండుగాఁ
డ; మదీయాత్మజుఁ డన్న కీర్తిగొన సీటూటోటు కావించు మో
సము నిట్లాడుచు నంచు రుస్తుమెద విశ్వాసింపఁ డా వాక్యముల్.

మ. తమ పుత్రోదయ వార్త నంపుమని యంతర్వత్నియౌ పత్నికిన్
సమరక్షోణికిఁ బోవుచున్ నొడువ, నాశంకించి యా బాలు రు
స్తుము కొంపోవునో యుద్ధశిక్ష? కని కూఁతుర్వ్టై నంచన్నె నా
యమ సందేశము; దాన నాతఁ డెఱుఁగండయ్యెన్ యథార్థస్థితిన్.

క. "వినుకలిఁ బొరపడితినొ?" యని
వెనుకటి యా కబురు తెలియువేళను దూతం
దన గుచ్చి గుచ్చి ప్రశ్నిం
చిన విధము స్మరించి యతఁడు స్థిరమతి నుండెన్.

గీ. కాని సంబంధి నామముల్ వీనులందు
బ్రతిరవింపంగ సోహ్రాబు వదనమందు
స్వప్రియా ముఖపద్మంబు ప్రతిఫలింప
సూక్ష్మదృష్టినిఁ గాంచి రుస్తుము తలంకె. ౧౮౦

గీ. జల్లుమనుగుండె మెల్లమెల్ల సర్దుకొనుచు
సత్యమని నమ్మె పుత్రికా జననవార్త;
సంశయించును; గ్రమ్మఱ సంబళించు
మర్మవేధను గొను; స్వస్థమానసుఁ డగు. ౧౮౧

ఉ. స్వాపహృతాశ్వముఁ వెదకు "చాజరుబైజను" కేగియుంట, నా
క్ష్మాపతి తన్ను మెచ్చి యెలజవ్వనిఁ గూఁతు నొసంగు, టాపెతోఁ
గాపురముల్, విహారములు, గాదిలి మామయుఁ జూపు నెయ్యముల్
స్వాపకథల్ వలెం దలఁచి పాపము! రుస్తుము వీడె బాష్పముల్. ౧౮౨

ఆ. వె. పుత్రిగాక తనకుఁ బుట్టిన యాబిడ్డ
పుత్రుఁడైనఁ బ్రాయమును వహించి
నేఁటి కితనిపోల్కి నెఱజోదుగాఁగల్గు
గాదె? యంచు నూర్చెఁగడు నెడంద. ౧౮౩

క. గుఱుతింపక తనదూడను
పరిమార్చిన యాలపోతు వడువున నకటా!
పొరిగొంటినో నాసుతు? నని
మరల న్నూఱడె నతండు స్మరియించి సుతున్. ౧౮౪

ఆ. వె. గడ్డికోఁతవేళఁ గానక కోసిన
తియ్యమావిమొక్క తీరునొంది
సోహ్రాబు మోము సొంపులు వాడంగ
శాద్వలమునఁబండెఁ జాఁచికాళ్ళు. ౧౮౫

ద్వంద్వ యుద్ధము

క. చెదరెడు గుండెలు రుస్తుము
కుదుటం బఱచుచుఁ, గడిందిఁ గొందలపడుచున్
మదియందుఁ, దేఱిచూచుచుఁ,
గదిసియు సొహ్రాబు మెల్లఁగా నిట్లనియెన్. ౧౮౬

చ. పుడమిని నీవు రుస్తుముని పుత్త్రుఁడ వంటకుఁ దగ్గ లావునుం,
గడిమియు, సాహసంబు, రణకౌశలముం గల; వైన లేఁడు పు
త్త్రుఁడు; కలదొక్క పుత్త్రికయె రుస్తుము; కేటికిఁ గల్లమాటలన్
నొడివెద; వీ మృషోక్తుల నిసుం జదివించిరి కీర్తికై ఖలుల్. ౧౮౭

క. అనఁగా సొహ్రాబత్తఱిఁ
దనరొమ్మునఁ గాఁడి యధికతరముగ మే నె
ల్లను బెద్ద మంటగొలిపెడి
ఘన కుంతముఁ బెఱికి మృతినిఁ గాంచఁదలంచెన్. ౧౮౮

ఆ. వె. కాని శాత్రవుండు కల్లరి వనియన్న
దూషణోక్తిఁ గినిసి "తొలుత నతని
విశ్వసింపఁజేసి విడుతుఁ బ్రాణము" లంచుఁ
జాలకయును లేచి సగము వలికె. ౧౮౯

౧౩

క. కుమతీ! కల్లరివనినను
విమృశ్యకారిత్వ మెడలఁ బ్రేలితి; విల దూ
రము నాకుఁ గల్ల; యీపయి
ముమూర్షు వెవ్వఁడు మృషోద్యములు భాషించున్? ౧౯౦

క. ఇదె! చూపింతును జూడుము!
మదీయ పిత్రాజ్ఞ నాకు మాతల్లి భుజా
పదమున వేసిన ముద్రను;
నది గనినను నీదు సందియ మ్మడఁగునొకో? ౧౯౧

క. ఆ మాటలువిని రుస్తుము
మోమున నెత్తురిండఁ, బాదములు వడకంగాఁ
జే మొత్తుకొనుచు రొమ్ములు
పాఱిమువగ న్నెలుఁగు రాలఁ బలికెను మెల్లన్. ౧౯-౨

గీ. "ఓయి సొహ్రాబ ! నీది మృషోక్తిగాద,
రుస్తుము సుతుండవౌదువా రుజువుసూపు;"
మన్న వడకంగఁ దనవ్రేళ్ళు లతఁడు మెల్లఁ
బోఁచి కవచంబుఁ జూపించె బాహుముద్ర. ౧౯-౩

మ. తనుఁబుట్టంగనె యెంచి కీడును ముహూర్తజ్ఞోపదేశంబునన్
వనమందుం దన తండ్రి పీడఁగ, నటన్ దర్శించియుం దెచ్చి నం
దనుఁగాఁ బెంచిన యొక్క మానిపదముద్రన్ వంశచిహ్నంబుగాఁ
గొనియెన్ రుస్తుముతండ్రి; రుస్తు మది కన్గొఁగల్గె సొహ్రాబుపై.

క. తన తల్లి తపకుఁ బోలెను
జననాఁటను సోహరాబు చేతిపయినిఁ ద
జ్జనని రచించిన కులము
ద్రను గలవరపడుచుఁ గనుచతం డట నిలిచెన్. ౧౯-౫

క. తనచేఁ దాఁకుచు సొహ్రా
"బనితర కులముద్రయిది; యథార్థంబుగ నా
రణమల్లుండగు రుస్తుము
తనయునిదో ? కాదో ? లెస్స తర్కింపు"మనెన్. ౧౯-౬

౧౪

క. నిలిచిన రుస్తుము కనుఁగొల
కుల బాష్పములురలె; నాలె గొంతుక; నోర్న
క్కిళులువడెఁ; దుదికి నెట్లో
యలజడి వడి "హా! కుమార!" యని బిట్టఱచెన్. ౧౯-౭

క. తల తిరిగెఁ గడుంగడుఁ; గ
న్నులఁ బెంజీఁకటులు గ్రమ్మె; నురుగులు వెడలెన్
సెలవులఁ; జేష్టుడిగిన య
ట్టులు రుస్తుము వ్రాలె భువిఁ బటుత్వం బెడలన్. ౧౯౯

మ. అతి కృచ్ఛ్రంబుగఁ బ్రాఁకిప్రాఁకి చని సొహ్రాబంతఁ గేల్దోయితో
క్షితిపై వ్రాలిన తండ్రి కంఠమును నాశ్లేషించు; స్పర్శించు నా
పితృగండస్థలముల్; తదోష్ఠములు చుంబించుం; బ్రహర్షాశ్రులన్
అతనిన్ స్నాతు నొనర్చు గాఢమగు ప్రేమావేశ మొప్పన్ మదిన్.

గీ. పుత్ర గాత్ర పరిష్వంగమునను జేసి
తేఱి మూర్ఛను గన్నులు దెఱచి చూచి
కడుపుచుమ్మలు చుట్టంగఁ గొడుకుఁ గాంచుఁ
దనదు దౌర్భాగ్యదశకు నుత్తప్తుఁ డగుచు. ౨౦౦

క. చుఱచుఱ వాఁతలు వేసిన
కరణిని, మెయిఁ దూఁట్లుతూఁట్లుగాఁ దొలిచిన యా
తెరఁగున, భగభగ మండెడి
కొఱవుల నంటించినట్లుఁ గుందతఁ డొందెన్. ౨౦౧

ఆ. వె. చల్లుకొనును దుమ్ముఁ జెల్లుగా నెత్తిపైఁ;
బెఱికికొనును నెఱులు; బఱికికొనును
మొగముఁ జెవులుఁ జిబుకమును; రొమ్ముల నథండు
బాదుకొనును బిచ్చివాని పగిది. ౨౦౨

క. వికటాకృతితోఁ దండిరి
వికవిక నవ్వుచును గత్తిఁ బెఱికంగ స్వాపు
త్రిక ఘాతిఁ దన్నుఁ బొరిగొన
స్వకరంబున నాఁపి సుతుఁడు జనకునిఁ బలికెన్. ౨౦౩

౧౫

క. జనకా! మది శాంతింపుము
వనటం గొనుటేల? బ్రహ్మవ్రాత చెరుగునే?
మనుజుఁడు నిమిత్తమాత్రుం
డని కద శాస్త్రములు పలుకు నాయాక్రియలన్. ౨౦౪

గీ. నీ మహామూర్తిఁ గాంచిన నిముసమందె
తండ్రివని గోలవెట్టెఁ జిత్తమ్ము నాకుఁ
దోఁచియే యుండు నీకుఁ బుత్రుండ నంచుఁ
గాని దుర్విధి మదికి మైకంబుఁ గప్పె. ౨౦౫

క. విధియే శుభములు వ్రాయును;
విధియే శుభములను జెఱుపు; విధియే తిట్టున్
విధియే దీవించును; భువి
విధి బలవత్తరమ యెల్ల వేల్పులకన్నన్. ౨౦౬

క. ఇంతట నీ చర్చను జా
లింతము; నేఁ గాంచఁగలనొ? లేనో? యనుచున్
స్వాంతమునఁ బొగిలితిని దే
హాంతమునం దైనఁ గంటినయ్యను నిన్నున్. ౨౦౭

క. రమ్మా! జనకా! నా పా
ర్శ్వమ్మునఁ గూర్చుండుము; మిమ్ము బాహాసంశ్లే
షమ్మును; ముద్దాడుము ప్రే
మమ్మున ననుఁ బిలువుమా! 'కుమారా'! యనుచున్. ౨౦౮

గీ. గంట మ్రోగుచున్నది; కాలయముని
పిలుపు వినవచ్చుచున్నది వీనులకును;
నన్ను లాలింపుమా! నాయనా! యటంచు
మోముపై మోమునంటించి ముద్దుగొమ్ము! ౨౦౯

ద్వంద్వ యుద్ధము

ఆ. వె. చిన్ననయ్యుఁ బెద్దవెలుఁగు వెలింగితిఁ !
దండ్రిరగులఁ దగ్గ తీండ్రఁగొంటి;
దండిమగల గుండె లెండించితినిఁ దండ్రి!
ఇంతకన్న వలయునేమి నీకు ? ౨౧౦

మ. నిను దర్శింపఁగఁ బెద్దకాలముగ యత్నింతుంగదన్; నీదు ద
ర్శనముంగంటిఁ; బ్రసన్నతం బడసె నా స్వాంతంబు; నాకోసమై
మనమందీవు విచారమొందకు మకస్మాజ్ఞాత మత్పుత్రితన్;
అనుకొమ్మిద్ది సుషుప్తివృత్తము నగణ్యంబైన యంశంబుగన్. ౨౧౧

ఆ. వె. అనివచింప నూపిరినిఁగొన్న చందాన
బరువుదీసినట్లుఁ బరగి తండ్రి
కౌఁగిలించుఁ; బుత్త్రిఁగన్నీటి మున్నీట
ముంచు; నేడ్చుఁ; దడవు ముద్దుగొనును. ౨౧౨

క. "పరమేశ్వర! నాచే నిటు
పరిమార్పించితివె నాదు వంశాంకురమున్!
బరిమార్పింపకపోతివె
జరఠుండగు నన్ను వీని శాతాసిలతన్. ౨౧౩

ఆ. వె. అక్కటా! యధర్మ్యమైన యుద్ధమొనర్చి
కన్నకొడుకుఁ జంపుకొన్న పాపి
నధమునన్ను సుభటులార! వైళమవచ్చి
చేయరైతిరేల చిత్రవధను! ౨౧౪

గీ. ఏ నసామాన్యయోద్ధగా కిద్విధమున
నుర్వి సామాన్యభటుఁడనై యుండియున్నఁ
దక్కియుండు మదీయ పుత్త్రికుఁ" డటంచుఁ
బుండు వాఱంగ గుండె వాపోవుచుండె. ౨౧౫

క. శిలలై ననేడ్చు; వజ్రం
బులు వ్రయ్యలు వాఱు; వారి పూర్ణోదంతం
బులువినఁ; గాంచెడు నిరుపౌఁ
జులు నశ్రులు వదలిరన్నఁ జోద్యంబగునే? ౨౧౬

గీ. అత్తఱిం బ్రాంత తరుబద్ధమైన యాత్మ
హయము 'రుక్షా' ఖ్య మచ్చటి కరుగుదెంచి
మూల్గుచును గంటఁ దడిగొంచు మూకభాష
వారి నోదార్చుచుండిన పగిది నిలిచె. ౨౧౭

క. కనుఁగొని దానిని రుస్తుము
"ననుఁ గొనిరానేల? యీ రణస్థలికినిఁ గ
ల్గునె యిట్టిబెడఁద నీ కా
ళ్ళను ముళ్ళులు విఱిగియున్న లావఱియున్నన్. ౨౧౮

క. అని దుఃఖంబునఁ దెగడఁగ
విని సొహ్రాబశ్వగళముఁ బెనఁగొని "యిదియే
మన రుక్షు తురంగము? మా
జననినొడివె దీని ధైర్యసాహసశక్తుల్." ౨౧౯

క. అని దానిమెడను జఱచుచు
"ఘనాశ్వమా! నిన్నుఁ గాంచఁగల నెన్నఁడో! నా
జనకునితోపాటుగ నని
మనమున నువ్విళ్ళుగొంటి మరియున్ మరియున్. ౨౨౦

క. నినుఁ బెంచి పెద్దఁ జేసెను;
దనయునివలె నీవునుం గృతజ్ఞతఁ దత్సే
వనమున నుంటివి; నా క
న్నను సుకృతివి సోదరుఁడవు నాకు హయంబా! ౨౨౧

ద్వంద్వయుద్ధము

క. మన తల్లి నన్ను సాఁకెను;
మన తండిరి నిన్ను సాఁకె; మన మిరువురముఁ
జిన పెద్ద సోదరుల మొ
య్యన నన్ను స్మరింపుమన్న యరుగుచు నుంటిన్. ౧౧౧

క. అని తురగము ముద్దిడుకొని
తనయుండు సుదుర్భర వ్యథాపీడితుఁడై
జనకుని పాదసమీపం
బున నటునిటుఁ గొట్టుకొనుచుఁ బొరలె నొకత్రుటిన్. ౧౧౩

క. సొహారాబు తీవ్రవేదన
సహింప కీటియనుబుచ్చి జనకునిఁ గనుచున్
సహాయానం బొనరించెను
బహుముఖముల రక్తఝరులుఁ బ్రాణములుఁగటా! ౧౧౪

ఆ. వె. అతనిఁగాంచి సైఁప కా రుస్తుమఱచుచు
'ఓకసానదీ! త్వద్దూర్మితతిని
నన్ను మ్రింగుమమ్మ! నన్ను మ్రింగు"మటంచుఁ
బరుగువాఱె దానివైపు వడిని. ౧౧౫

సమాప్తము.